

Mintatétel részlet

Dr. Ribai Csilla

Polgári jog III. – Öröklési jog

2022

A kézirat lezárva: 2022. október 6.,

RÉSZLET A 65. TÉTELBŐL

65.6. A KÖTELESRÉSZ MÉRTÉKE

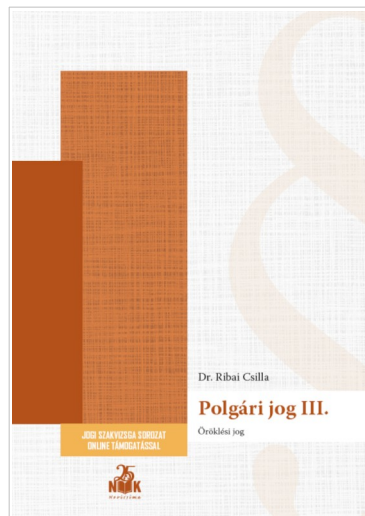
7: 82. § [A kötelesrész mértéke]

- (1) Kötelesrész címén a kötelesrészre jogosultat annak harmada illeti meg, ami neki – a kötelesrész alapja szerint számítva – mint törvényes örökösnek jutna.
- (2) Ha a házastársat mint törvényes örököszt haszonélvezeti jog is megilleti, kötelesrésze e tekintetben a haszonélvezeti jognak olyan korlátozott mértéke, amely szükségleteit biztosítja, figyelembe véve az általa örökölt vagyontárgyakat.
- (3) A törvényes örökségként haszonélvezeti jogot öröklő házastárs a kötelesrészét igényelheti úgy is, mintha haszonélvezeti jogát megváltották volna.

Ptké. 65. § (2) Ha az örökhagyó végintézkedését a Ptk. hatálybalépése előtt tette, a kötelesrész mértékére a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni.

A Ptk. 7:82. § (1) bekezdése szerint kötelesrész címén a kötelesrészre jogosultat **annak harmada illeti meg, ami neki mint törvényes örökösnek jutna**, természetesen a kötelesrész alapja szerint számolva.

(Az 1959-es Ptk. a kötelesrész mértékét a törvényes örökrész felében határozta meg, ezt a Ptk. a törvényes örökrész harmadára szállította le.) A Ptk. 7:82. § (2) bekezdése szerint a házastársat, mint törvényes örököszt, ha haszonélvezeti jog is megilleti, a kötelesrésze e tekintetben a haszonélvezet korlátozott mértéke lesz, mely biztosítja a szükségleteit és figyelembe veszi az általa örökölt vagyontárgyakat is.

A Ptk. törvényes öröklésre vonatkozó szabálya szerint a kötelesrész mértéke a leszármazónál, a házastársnál és a szülőnél eltérően alakul.

- a) A Ptk. 7:55. §-ára figyelemmel **a leszármazó kötelesrészének a mértéke a törvényes örökrészének a harmada**, amennyiben az örökhagyó házastárs hátrahagyása nélkül hunyt el.
- b) Ha az örökhagyó házastárs hátrahagyásával hunyt el, ebben az esetben a kötelesrész mértéke a házastárs tekintetében az **örökhagyóval közösen lakott lakáson és a hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyakon korlátozott haszonélvezetet jelent**, míg az **egyéb vagyontárgyakon** a leszármazó és a házastárs tekintetében az **állagvagyon egy gyermekrészének a harmada**.
- c) Amennyiben a házastárs a szülők mellett örököl, a kötelesrész mértéke az **örökhagyóval közösen lakott lakás és hozzá tartozó berendezési és felszerelési tárgyak tekintetében** – azok tiszta értékét számolva – **egyharmad**, míg az **egyéb hagyatéki vagyon tiszta értéke felének a harmada**, a szülő pedig az egyéb hagyatéki vagyon másik felének az egyharmada lehet a kötelesrész mértéke.
- d) A **házastárs egyedüli öröklése esetén a teljes hagyaték értékének egyharmada** a kötelesrész mértéke.
- e) A házastárs kiesése esetén a **szülők a fejenkénti örökrészük egyharmad mértékére** tarthatnak igényt.
- f) Ági vagyon esetében a **szülő az ági vagyon egyharmadának megfelelő mértékű kötelesrészre** tarthat igényt, míg a **házastárs az ági vagyon korlátozott mértékű haszonélvezetére**.

A törvényes örökrészt mindig a törvényes öröklés szabálya szerint kell megállapítani, és a kötelesrész mértékét a Ptk. 7:80. § szerinti kötelesrész alapjából kiindulva kell meghatározni, így a hagyaték tiszta értékéből és az ingyenes adomány juttatáskori tiszta értékéből. A haszonélvezet korlátozott mértékének megállapítását segítheti a BH 1996. 426. eseti döntés azzal, hogy a Ptk. rendelkezése szerint két körülmény figyelembevétele szükséges ennek megállapításához: így egyrészt, hogy *a korlátozott haszonélvezet a túlélő házastárs szükségleteit biztosítsa, míg másrészt figyelembe kell venni az özvegy által örökölt vagyontárgyakat.* (BH 1989. 311.)

65.7. PÉLDÁK A KÖTELESRÉSZ KISZÁMÍTÁSÁRA

A fenti szabályokat az alábbi példák szemléltetik.

1. Örökhagyó két leszármazó hátrahagyásával hunyt el. Az örökhagyó életében egyik leszármazójának sem adott ingyenes adományt. A hagyaték tiszta értéke 3 millió forint. Az örökhagyó túlélő házastárs hátrahagyása nélkül hunyt el. Az örökhagyó a végrendeletében a teljes hagyatéka örökösül a barátját jelölte meg, így ezáltal a két gyermekét kötelesrészre szorította. A törvényes öröklésnek a vonatkozó Ptk. 7:55. §-át figyelembe véve a két gyermek végrendelet hiányában a 3 millió tiszta hagyatéki vagyonból $\frac{1}{2} - \frac{1}{2}$ arányban, azaz 1.500.000 – 1.500.000 forint összegben részesült volna, így kötelesrész címén ennek a har-

mada illeti meg őket, azaz az örökhagyó gyermekei 500.000-500.000 forint értékű kötelesrészi igényt terjeszthetnek elő jogszerűen a végrendeleti örökssel szemben.

2. Az örökhagyó egy leszármazó és a túlélő házastárs hátrahagyásával hunyt el. Életében sem a házastársát, sem más személyt, így a leszármazóját sem részesítette ingyenes juttatásban. A hagyatékához tartozik az örökhagyóval közösen lakott lakás, melynek a tiszta értéke 12 millió forint, valamint 3 millió forint értékű tiszta hagyatéki vagyon – terhektől mentesen. Az örökhagyó végintézkedést tett, melyben örököséül a testvérét jelölte meg. A törvényes öröklésre vonatkozó rendelkezések [Ptk. 7:58. § (1) bekezdés] értelmében a túlélő házastárs kötelesrészi igénye az örökhagyóval közösen lakott lakáson korlátozott mértékű haszonélvezet, és az egyéb hagyatéki vagyon tekintetében a kötelesrész alapja 3 millió forint, míg egy gyermekrész egyharmada, azaz 500.000 forint érvényesíthető kötelesrész jogcímén.

Az örökhagyó gyermeke – az özvegy és az örökhagyó által közösen lakott – lakás tekintetében végrendelet hiányában törvényes örökös lenne, így a 12 millió forint egyharmada, azaz 4 millió forint, míg az egyéb hagyatéki vagyon – 3 millió forint – tiszta értéke után számított $\frac{1}{2}$ részének az egyharmada, vagyis 500.000 forint illetné meg.

3. Az örökhagyó leszármazó hátrahagyása nélkül, de házastárs hátrahagyásával hunyt el, és még él az édesanyja. Az örökhagyó hagyatékát képezi az özvegygel közösen lakott lakás, melynek tiszta értéke 12 millió forint, valamint egyéb vagyonként 3 millió forint bankszámlakövetelés, melynek tiszta hagyatéki értéke is ugyanennyi. Az örökhagyó végintézkedés hátrahagyásával hunyt el, melyben általános örököséül egy alapítványt jelölt meg. A végintézkedésben kitagadásra vonatkozó rendelkezést nem tett.

Az örökhagyó házastársának a kötelesrészi igénye a közösen lakott lakás egyharmada lehet jogszerűen, mely a hagyaték tiszta értéke után számítva 4 millió forint összeg, míg az egyéb hagyatéki vagyontárgy $\frac{1}{2}$ részének a harmada, azaz 500.000 forint. Az örökhagyó édesanyjának a kötelesrészi igénye az egyéb – 3 millió forint értékű – hagyatéki vagyon tiszta értéke $\frac{1}{2}$ részének az egyharmada, azaz 500.000 forint.

Ehelyütt ismét érdemes kiemelni azt, hogy a kötelesrész alapjánál kizárólag a hagyaték tiszta értékét lehet számításba venni, amely a hagyaték bruttó értékéből a hagyatéki tartozásokat levonva állapítható meg. Az ingyenes adományok tekintetében azok juttatáskori tiszta értéke vehető csak figyelembe, vagyis az, amihez ténylegesen a megajándékozott hozzájutott. Fontos azt is kiemelni, hogy a kötelesrész mértékének a megállapításánál mindig a törvényes örökrészre vonatkozó, törvényes öröklési szabályokat kell figyelembe venni.

A Ptk. 7:82. § (3) bekezdése értelmében a haszonélvezeti jogot öröklő házastárs a kötelesrészét igényelheti úgy is, mintha azt a haszonélvezeti jogát a Ptk. 7:59. §-a szerint megváltották volna.

Ha az örökhagyó a végintézkedését még 2014. március 15. napját megelőzően tette, a kötelesrész mértékére az 1959-es Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni.

BH 2000. 15. A kötelesrész kiszámításánál az örökhagyó és a kötelesrésze jogosult közti személyes viszony mint szubjektív tényező figyelembevételére nincs jogszabályi lehetőség: ezt ugyanis az örökhagyó már értékelte akkor, amikor törvényes örökösét kötelesrésze szorította. (Legf. Bír. Pfv. V. 21.216/1997. sz.)

BH 1996. 426. I. A házastárs kötelesrésze ahhoz igazodik, ami neki mint törvényes örökösnek jutna. Ehhez képest más a kötelesrész alapja, ha a házastárs állagörökös és más, ha törvényes örökösként haszonélvezeti jogot örökölné.

II. A kötelesrész sajátos öröklési jogi intézmény, a kötelesrész iránti igényt az arra jogosultnak kell érvényesítenie, azaz követelési joga van a hagyatékkal szemben. Ebből következik, hogy a kötelesrésze jogosult akarathatározásától függ, hogy kötelesrészét érvényesíteni kívánja-e, vagy olyan mértékben tiszteletben tartja az örökhagyó végakarátát, hogy kötelesrészére nem tart igényt. (Legf. Bír. Pfv. V. 20.006/1995. sz.)

***Kapható partnereinknél és a Novissima Kiadó könyvesboltjaiban,
valamint megrendelhető a ronniszakkonyv.hu-n!***

Novissima Könyvesboltok

*Budapest, V. kerület Károlyi utca 17., az ELTE ÁJK (Egyetem tér) mellett
Pécs 7622, Universitas u. 2/A., Tudásközpont (PTE ÁJK közelében)*

www.novissima.hu